

## מבוא

עבודה זו תעמיד לבחינה את אופנת עיצוב הגבות במהלך שנות ה-20 ועד היום, במטרה ליצור דיון מעמיק ופורה סביב הטרנדים והתמורות שחלו במרוצת השנים. ברבות הפעמים אופנה מתקשרת לפרטי לבוש, אך ניתן לקשרה גם לאופנת גוף: איפור, קעקועים ותסרוקות או כל פריט שמעטר את גופנו ומתכתב עם צו האופנה (Rissman, 2015). בשונה מלבוש שמתאר את החומר או הבד במובן הטכני שלו, אופנה הינה הראי למה "נכון" ו"פופולרי" בזמן נתון, וככזו היא דינאמית ומשתנה תדיר. למעשה היא תולדה וביטוי של התפיסות והערכים החברתיים. במילים אחרות, אופנה היא הסמן החיצוני להבנה הפנימית של הפרט למה "נכון" או מה "לא נכון" חברתית (Venkatasamy, 2015).

טרנדים של גבות עגולות, ישרות, דקות, עבות או בלתי נראות היו נפוצים במרוצת השנים. חלקם היו שנויים במחלוקת ועוררו ביקורת שלילית, חלקם עוררו תמיהה כשם שהם לא אסתטיים, ואחרים יצרו סביבם קונצנזוס. אך כשם שתחום עיצוב הגבות נתפס כאופנה, הוא לא רק מהווה כלי שנועד לשדר לחברה את ההכרה וההבנה של הפרט למה "נכון", כי אם גם מהווה כלי להתבדלות, להתנגדות או לחתירה תחת הנורמות החברתיות. הרעיון שלכל אדם יש יכולת בחירה עצמאית מה ללבוש ומה לסגל ככלי לביטוי עצמי, הינו הנחת היסוד של חברה מודרנית, שמעצימה אידיאלים דמוקרטיים, חופש ביטוי וסיפוק אישי (DURHAM, 2008). שני הצרכים הקוטביים הללו – התבדלות והשתייכות, מזינים את קיומה של תופעה אופנתית זו, ומקבעים אותה כתופעה חברתית (Simmel, 1957).

הבחירה לחקור את עיצוב הגבות כתופעה אופנתית נבעה מהרצון שלי להעמיק ולהבין מה הגורם שתרים לשינויים הדרמטיים והמהירים בסגנון עיצובי הגבות. איני חסידה גדולה של רעיון שינוי המראה הטבעי שהאדם ניהן בו, ועל כן אימוץ מראה גבות שאינו טבעי אלא כזה שמנסה להתחקות אחר צו האופנה, הוא בעיני תמוהה. אם כן, בעודי אוחזת בביקורת רבה על תחום זה, ובכלל זה השינויים והטרנדים שחלים בו לא מתכתבים עם עולם הערכים והתפיסות שלי, הוחלט להקדיש עבודה זו לתופעה זו. ההבניה המגדרית והחיברות לתפקידים המיניים מתחילה אפוא דרך לבוש ואופנת גוף, ובכלל זה צורה ועיצוב הגבות. האופנה מציגה לראווה את השוני וההבדלים המבניים בין המינים (Arvanitidou et al., 2013). ברור כי במרוצת השנים הגבולות המגדריים החלו להיטשטש בכל הנוגע לאסתטיות הגבות – עוד ועוד גברים שמים דגש על נראות הגבות ועיצובן. אך בעבודה זו אבקש להתמקד באופנת עיצוב גבות בקרב נשים.

## רקע כללי-היסטורי

בעוד שבתהליך האבולוציוני התקיימו שינויים שהביאו לירידה ניכרת בשיער הפנים של המין האנושי, הגבות נותרו איתנות בצידן העליון של העיניים. נשאלת השאלה, האם הן משרתות מטרה כלשהיא או שמא הן לא יותר משריד אבולוציוני? בהיבט הפונקציונאלי, תפקידן העיקרי הוא להגן על העיניים מפני זיעה שעשויה לנטוף מהמצח, כאשר בצפיפותן הן משמשות לספיגת הנוזלים. מבחינה חזותית נמצא כי אנטומית, מצחו של האדם המודרני אנכי יותר, דבר שמאפשר לגבות ניידות מקסימלית, ובכך ממלאות תפקיד מפתח בתקשורת חברתית (Stephanie et al., 2014). בנוסף, לגבות תפקיד חשוב בהבעת רגשות, ועשויות להועיל לדימורפיזם המיני (הבדלים בנראות בין המינים) (Sadr et al., 2003).

מומחים מתחום אסתטיקת פנים סברו כי לגבות השפעה מכרעת על האטרקטיביות של האדם. כך למשל, בתקופת המאה ה-18 במערב אירופה, גבות מלאות ועבות נחשבו קריטיות וחשובות ליופי והאטרקטיביות, דבר שהוביל לכמה לנשים מהמעמד הגבוה לעבות את גבותיהן באמצעות הדבקת עור עכברים על מצחן. גם

כיום, לגבות חשיבות רבה בשיפור היופי והאסתטיקה, כאשר עיצובן ושיפור מראן נעשה במגוון רחב של אפשרויות. מהסרת גבות בפינצטה או מכשירי אפילציה ושעווה, וכלה בהליכים קוסמטיים, כמו: הזרקת בוטולינום טוקסין (בוטוקס), שרטוט הגבה על ידי קעקוע קבוע, וכן הרמה ומתיחת הגבות בהליכים כירורגיים (שם).

### השפעת תפיסות חברתיות ומגדריות

על אף הגדרת הגבה האידיאלית (איור 1) של ווסטמור בשנות השבעים (Ding, 2021) ששאפה לייצר הבחנה בין מה אסתטי ומה פחות, נראה כי אופנת עיצוב הגבות הינה דינאמית ובלתי יציבה, המשתנה באופן תדיר. בדומה לאופנת פרטי לבוש גם אופנת גוף מסוג זה הינה תוצר של החברה המערבית, הדמוקרטית והמתועשת (Bertola et al., 2016; DURHAM, 2008). כאשר בוחנים את אופנת עיצוב הגבות במנהרת הזמן, נראה כי חלו התפתחויות ושינויים רבים במהלך השנים, כאשר כל אלו הושפעו מתפיסות חברתיות, תרבותיות ומגדריות. כלי התקשורת והמדיה מהווים אמצעי להעברת מידע, דבר שגורם ברבות הפעמים לנשים רבות להשוות את נראותן לנראות החיצונית של דוגמניות או מפורסמות המוצגות בערוצי התקשורת, וכפועל יוצא לחקותן (Giannino, 2014).

כבר בשנות העשרים של המאה הקודמת, אופנת עיצוב הגבות הייתה פופולארית, שכן בשנים אלו הנגישות לסרטים ולהדפס הורחבה, ונשים רבות קיבלו השראה ממראן של נשים אחרות (שם). בנוסף, בשנים אלו תעשיית הקוסמטיקה גדלה בעקבות התיעוש הרב, והאיפור הפך זול יותר עבור נשים. הדבר הוביל להעצמת החשיבות לאיפור בקרב נשים, וכן היווה סמל לעוצמה וחוזק נשי. טרנדים בתחום הקוסמטיקה שיקפו את הגישה הליברלית והנועזת של האישה המודרנית משנות ה-20 (Brown & Gillespie, 2016). ניכר היה כי נשים נטו להדגיש את עיניהן ולשרטט באמצעות עיפרון, גבות דקות וישרות, כאשר הקצה החיצוני של הגבה פונה מטה (איור 2) (Brown et al., 2016).

גם בשנות השלושים נשים זכו לעצמאות, הן חשו ביטחון עצמי ויכולת ביטוי, וזה התבטא בדרך בה הן עיצבו את הגבות והתאפרו. השפל הכלכלי הגדול השפיע על תעשיית האיפור, כאשר זה הפך לבלתי נגיש עבור נשים חסרות אמצעים. אך עבור הנשים העשירות, האיפור הפך פופולארי וחשוב יותר. הן נטו להתמקד יותר במרקם האיפור ופחות בצבעו, וכפועל יוצא השתמשו בשמנים כדי ליצור ברק וזוהר בגבות (שם). בשנים אלו הטרנד הפופולארי היה שרטוט גבות דקות, מקושטות ובעלות גובה מירבי באמצע הגבה (איור 3). צורה זו יצרה אשליה של פנים מורמות, וכך למעשה העצימה את הסמכות והכוח שלהן (Feser et al., 2007).

בשנות הארבעים האיפור היה מוגבל כתולדה ממלחמת העולם השנייה, דבר שהביא לצמצום השימוש בו (Giannino, 2014). בנוסף, בעוד שהגברים נלחמו בחזית, הנשים נטלו על עצמן את המטלות הגבריות, וכך למעשה הרגישו חזקות ומועצמות (Brown et al., 2016). הגישה הפמיניסטית והרצון של הנשים להיתפס כמחוספסות ופחות עדינות, באו לידי ביטוי בשרטוט גבות טבעיות ועבות יותר (איור 4)